

Til DOF-Sønderjyllands hjemmeside

Redekasser til vandrefalk i østsønderjyske byer

Af Jesper Tofft

Som det vil være en del fugleinteresserede bekendt, ynglede der et par vandrefalke ved Enstedværket ved Aabenraa Fjord i årene 2013- 2019.

Denne historie i korte træk:

Efter rådgivning fra den tyske ekspert Uwe Robitzky, som i efteråret 2009 kom kørende med en vandrefalkekasse, blev kassen samme efterår monteret på toppen af det nu nedrevne værk, på toppen af den daværende bygning EV3. Personalet fra Enstedværket var behjælpelig.

Efter flere besøg af enlige falke ved værket, blev den første unge set i sommeren 2013 – og dermed var vandrefalken for første gang i nyere tid at regne som sønderjysk ynglefugl! – Sammen et ynglefund ved Skærbækværket ved Fredericia, var det samtidig de første ynglefund i Jylland i mange år.

Vandrefalk, hun.
Foto: Jesper Tofft

Enstedværket, 19. juli 2013
Foto: Jesper Tofft

Men selvom der har været tegn på at kassen var beboet, der blev bl.a. fundet et æg ved kontrol af redekassen i 2013, ynglede parret faktisk ikke i kassen i 2013-15, og vi kunne ikke finde noget redested. Nu afdøde Thorkild Juhl og jeg fik i maj 2015 tilladelse fra det endnu aktive værk til at gennemgå værket indefra, og det lykkedes ud fra metoden ”tampen brænder” = jo mere hunnen skældte ud, så tættere kom vi på reden, faktisk at finde denne. Vi fandt reden i en lille bunke kul på en betonpille i kun 20 m højde. Den ubenyttede redekasse sad derimod i en højde på 80 m over havet.

Rede i kulbunke på betonpille under transportbånd. Foto: Jesper Tofft

I 2016-19 ynglede vandrefalkeparret i redekassen – kun med succes i 2016-18, da reden med æg røg med, da værket ved en planlagt operation blev sprængt i luften i maj 2019! Begge voksne fugle undslap dog med livet i behold.

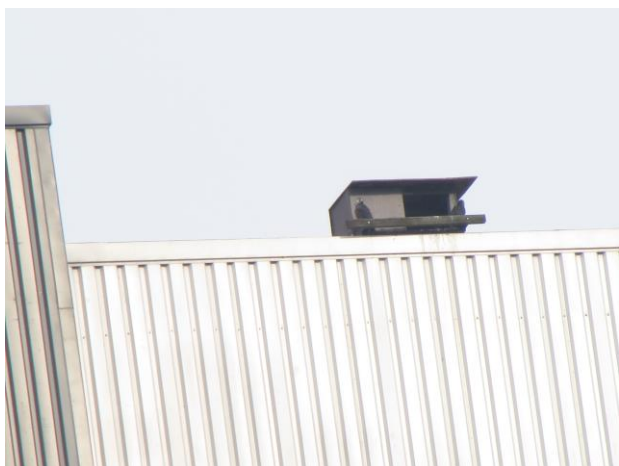
Reden med to unger. Foto: Jesper Tofft

Siden er der set falke på havnearealerne ved det tidligere Enstedværk, men der er ikke konstateret tegn på territoriehævdelse eller yngel.

I årene 2013-18 fik parret følgende antal unger på vingerne: 1, 2, 2,1-2, 4 og 3 – i alt 13-14 unger. Så det er sådan set meget fint med ynglesucces 6 år i træk.

Hvor der for 10-15 år siden var op til 20-25 vandrefalkepar i Danmark, er antallet siden faldet en del, hvilket sandsynligvis mest skyldes fugle-influenza, som tilsyneladende rammer denne art særlig hårdt. I 2023 blev status på landsplan 18 lokaliteter med falke i yngletinde, hvor af 12 par fik unger. I 2024 meldes om 13 par samlet, men det forlyder ikke om det er hele bestanden som sådan, eller kun dem som har ynglet med sikkerhed med succes.

Et spørgsmål nu er så om der er chance for at vandrefalken igen begynder at yngle i vores landsdel, blot et andet sted?

To unger i redekassen, juni 2017. Foto: Jesper Tofft

Vandrefalk, han. Juni 2018. Foto: Jesper Tofft

Aktuelt ser det mest nærliggende ud på den gamle Aabenraa Havn, dvs. ved byen. Her har der været en han mere eller mindre fast i ca. 3 år, og vi må formode, at den venter på at finde en ynglemoden hun. Man kunne håbe på at det sker i det kommende forår. Hvor stor sandsynligheden er for dette, vides ikke, men der yngler jo en del fugle i Nordtyskland, og der 2-3 par ved Vejle/Fredericia. Så der må være nogle yngre, men kønsmodne fugl (mindst to år gamle) i omløb, som kigger på eget territorium. En redekasse blev opsat på bygningen ved firmaet Ewers på Aabenraa Havn i februar 2024, og kan ses fra øst, ved roklubberne. Jesper Leegaard har bygget selve kassen, og Sven Dall og Jesper Tofft var behjælpelige med projektet.

Vandrefalk på reden på Enstedværket få dage før sprængningen. 18. Maj 2019. Bagsiden af kassen var blæst væk samme vinter/forår. Dronefoto: Flemming Wollbrink

Desuden er der opsat redekasser to steder i Sønderborg – ved Alsion og ved fjernvarmeværket ved byens nordlige udkant. Så vidt vides er der (endnu) ikke set vandrefalke ved disse kasser. I Haderslev er der for nylig opsat en kasse på toppen af bygningskomplekset ved Fuglsang. Men – som vi har set ved Enstedværket og andre steder - behøver et falkepar ikke nødvendigvis at bruge den opsatte redekasse. Måske kan de finde et andet egnet sted, som f.eks. en niche eller hul i noget murværk eller en hylde på større bygninger. I Østtyskland yngler arten også i gamle rovfuglereder.

Interesserede sønderjyske fuglekiggere opfordres hermed til at kigge særligt efter vandrefalk på mulige ynglesteder i det kommende forår – og naturligvis i årene fremover. Man skal især være vågen omkring dette i parrings-og æglægningstiden fra anden halvdel af marts og frem til omkring d. 1. maj. Hvis man hører fuglene skrig, er det et godt tegn på at der sker noget, ”så brænder tampen”, da fugle som er alene, normalt er tavse.

Læs mere her om vandrefalkene ved Enstedværket:

J. Tofft: artikler i Panurus som følger: 2010, hæfte nr. 1, 2013, hæfte nr. 4 og 2017, hæfte nr. 1.